

Identifying evidence-based methods to effectively combat
discrimination of the Roma in the changing political climate of Europe

Country Report Work Package 3

THEMES, RESSOURCES AND EFFECTS OF POLITICAL DISCOURSES ABOUT THE ROMA: COUNTRY-
SPECIFIC AND COMPARATIVE ANALYSIS

MAGYARORSZÁG

A kutatás célja

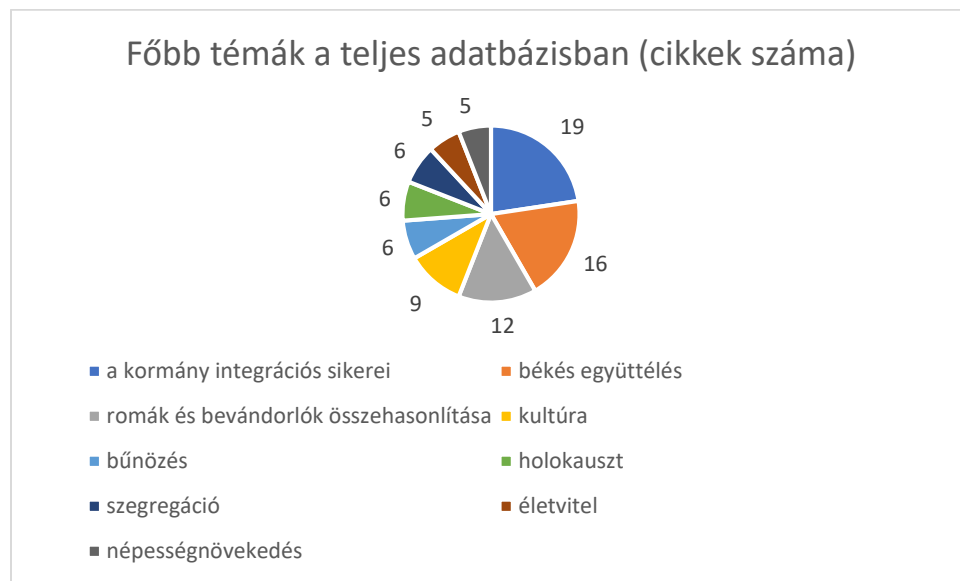
Egy nemzetközi kutatás keretében az ELTE Szociálpszichológia tanszéke a 2018-as év romákkal kapcsolatos politikai megnyilvánulásainak médiamegjelenítését vizsgálta meg. A kutatás legfőbb kérdése, hogy a 2018-as parlamenti választások évében hogyan jelentek meg a politikai közbeszédben a romák, mint Magyarország legnagyobb etnikai kisebbsége. A politikai közbeszéd vizsgálata egyrészt rámutat arra, hogy az adott évben milyen romákat érintő intézkedések születtek az országban, ugyanakkor a politikai közbeszédben jellemző témák áttekintése egy komplex képet ad arról, milyen társadalmi normák határozzák meg a romákkal szembeni attitűdöket hazánkban.

Módszer és adatok

Az elemzéshez 2018. január 1. és december 31. között publikált cikkeket és politikusi nyilatkozatokat használtunk fel, amelyeket az MTI archívuma mellett számos népszerű magyar nyelvű hírportálon kutattunk fel. Összesen 110 romákkal foglalkozó cikket találtunk, amelyeket tartalmuk/témájuk alapján kategóriákba soroltunk. A tartalomelemzés eredményét az 1. ábra mutatja be. Összesen 25 témát illetve kategóriát hoztunk létre, ebből három olyan témát sikerült azonosítanunk, amelyek a többihez képest kiugróban jelentek meg a közbeszédben, így további elemzési stratégiánk erre a három témakörre fókuszált. A végső elemzésbe így 47 cikk került be, amelynek többségét az MTI archívumában találtuk. Fontos megjegyezni, hogy az eredeti adatbázisban található cikkek többsége is az MTI-ről származik, vagyis a népszerű portálokon jelentősen kevesebb, a romákat érintő cikket találtunk.

A három fő téma megállapítása után megvizsgáltuk, hogy a cikkek hogyan viszonyulnak a romákhoz (pozitív, negatív, ambivalens vagy neutrális hangot üt-e meg a cikk), a cikkekben felbukkanó személyek számát, pozíciójukat (pl állami/intézményi szereplő, civil szereplő, roma személy), illetve megnyilvánulásaik romákhoz fűződő viszonyát (romaellenes, neutrális vagy támogató). Továbbá vizsgáltuk az elhangzott állítások jellegzetességeit (mi az állítás, hogyan

nyilatkozik a romákról/ a roma emberek életmódjáról) illetve milyen jelzőket, kifejezéseket asszociálnak a romákkal. Az elemzésbe bekerült cikkek teljes listája az Függelékben tekinthető meg.

1. ábra. A teljes adatbázisban előforduló cikkek megoszlása témák alapján. A diagram azokat a témákat mutatja, amelyek legalább 5 cikk esetében előfordultak az adatbázisban.

Eredmények

A tartalomelemzés eredményeképpen három vizsgált témát azonosítottunk a cikkekben: (1) a jelenlegi kormány sikerei a romák integrációjában, (2) a békés együttélés lehetősége Magyarországon romák és nem romák között és (3) párhuzam a romák és a 2018-ban élénk vitákat kiváltó bevándorlók között. A következőkben ezeket a témákat elemezzük külön-külön, az alapján, hogyan reprezentálja a roma embereket Magyarországon, kik vesznek részt az adott téma kapcsán a politikai diskurzusban, illetve hogy a politikai aktorokon kívül vannak-e más szereplői az adott diskurzusnak (pl. roma személyek, civil vagy roma-szövetséges aktivisták, szakértők, stb.)

1. téma: A kormány sikerei a romák integrációjában

Az első témába tartozó cikkek a jelenlegi (Fidesz-KDNP) kormány roma integrációra vonatkozó sikereinek politikai kommunikációja, gyakran a korábbi kormányok sikertelenségével szembe állítva. E narratíva egyik legfontosabb üzenete, hogy korábbi kormányokkal összehasonlítva a jelenlegi kormány "valós" sikerekről, tényleges fejlődésről számolhat be. A témába tartozó cikkekben kormánypárti politikusok megnyilvánulásai jelennek meg elsősorban, melyek különböző nyilvános politikai eseményeken, vitákon vagy rendes parlamenti üléseken hangoztak el. A kategóriához tartozó 19 cikk a teljes adatbázis csaknem 20%-át teszi ki, tehát ez a téma meghatározónak mondható a romákkal kapcsolatos mindennapi politikai diskurzus szempontjából. Habár az ebben a kategóriában jellemző "fejlődés" narratíva más

kontextusokban is megfigyelhető, jó példája a Sargentini-jelentés körül kialakult politikai vita, amelyhez kapcsolódóan több kormánypárti politikus is ezt a narratívát alkalmazta a jelentés kritizálásakor. Járóka Livia, az Európai Parlament képviselő azt nyilatkozta, sajnálatos, hogy az EP-képviselők a romákat használják arra, hogy a magyar kormányt 'próbálják ütni', „miközben ez a kormány küldött először roma képviselőt az EP-be, programot indított a romák felzárkóztatására, ehetővé tette a lakáshoz jutást, a közmunkához és oktatáshoz való hozzáférést, és megszüntette romák elleni támadásokért felelős Magyar Gárda félelemkeltő tevékenységét.” (forrás: MTI).

Az ebben a kategóriában megszólaló személyek kivétel nélkül kormánypárti (vagy a kormányhoz közelinek mondható) politikusok, akik relatív hatalmi pozícióból nyilatkoznak az ügyről. Habár kormánypárti politikusi minőségben, de két roma származású politikus is felszólal a témával kapcsolatban (Járóka Livia, EP képviselő és Farkas Flórián parlamenti roma nemzetiségi szószóló). A két politikus kivételével azonban további roma származású személyek nem szólalnak fel (illetve az ő véleményük nem jelenik meg a médiában), így a roma közösség szempontjai a kormány álláspontjával szemben részben képviselet nélkül maradnak.

Fontos eleme a diskurzusnak a felelősség kérdésköre, azaz, hogy a diskurzusban résztvevő politikusok kit tekintenek a felelősnek a roma integráció kérdésében. A nyilatkozatok alapján a mindenkori kormány tekinthető a roma-integráció kérdésének kizárólagos ágenciával rendelkező szereplőjének, miközben maguknak a roma embereknek, roma közösségeknek kevés szerep jut ebben a kérdésben. Jól példázza a narratíva üzenetét Cibere Károly, szociális ügyekért felelős államtitkár nyilatkozata, aki arról beszélt, “2010 előtt sok ‘elakadt út’ volt Magyarországon, de azóta jól bevált gyakorlatokkal sikerült felszabadítani az utakat - mondta, példaként említve, hogy ma már a romák negyven százaléka dolgozik, és a roma gyerekek majdnem száz százaléka jár óvodába.” (forrás: MTI)

2. téma: Orbán Viktor illegális bevándorlókhoz hasonlítja a magyar romákat

Az e témához sorolt cikkek Orbán Viktor nyilatkozatához kapcsolódnak, amely során a miniszterelnök egy miskolciaknak szóló fórumon azt mondta, a miskolciak jól ismerik a bevándorlás negatív hatásait, ezzel arra utalva a korábban a miskolci Avas lakótelepre költözött romák helyzetére. E nyilatkozatot több politikust állásfoglalása követett, kormánypárti politikusok mellett ellenzéki és civil szereplők is megszólalta az ügyben.

A kormány oldaláról Orbán mellett Gulyás Gergely és Lázár János is megszólaltak, a kormány álláspontját képviselve, ami ebben az esetben egyértelműen negatív a romákra nézve. Az ellenzéki oldalról Gyurcsány Ferenc DK-s politikus és korábbi miniszterelnök, valamint Jávor Benedek EP képviselő aggodalmukat fejezték ki a miniszterelnök álláspontjával kapcsolatban. Ebben a témában romák reprezentációja jobban előtérbe került, több roma személy hangját is hallatták a diskurzusba bekapcsolódó médiumok. A HVG.hu-n megjelent cikkben Váradi Gábor, a miskolci roma önkormányzat elnöke bocsánatkérésre szólította fel Orbán Viktort, emellett a cikk Setét Jenő roma aktivista szavait is idézte.

A bevándorló-párhuzam egyik melléközöngéjeként egy később megjelent riportban az újságírók apátfalvai romákat is megszólaltattak, akik arról nyilatkoztak, hogy a bevándorlást nem támogatják, mivel azt tapasztalják, a környező országokból (főként Romániából) érkező romák elveszik a magyarországi romák elől a munkát.

A téma komplex képet fest arról, hogyan vélekedik a magyar politikai elit a romák és a bevándorlás kérdéséről. A diskurzus egyrészt arról szól, hogy a magyarországi romák integrációja sikertelen volt, emiatt a magyar roma közösség “problémát” jelent a magyar társadalomra nézve, amit tovább nehezítene a bevándorlás. Másrészt arról is beszélnek, hogy a bevándorlás éppen a romák helyzetét veszélyeztetné, így az államnak egyfajta paternalista szerepben meg kell védenie a romákat a bevándorlóktól.

Habár a romák aktuális, valós helyzetéről a magyar társadalomban kevés kijelentés hangzik el, a diskurzus a politikusok részéről a romák nem integrált státuszát hangsúlyozza, mind a roma-ellenes, mind pedig a romákkal szövetséget vállaló oldal részéről. Kivételként jelenik meg Jávor Benedek nyilatkozata, aki a magyar romák a történelem során elvenvedett hátrányaira is felhívja a figyelmet: *“Kedves János! Te is pontosan tudod, hogy ha 600 éven át szegregálsz egy népcsoportot, amit, mióta kormányoztok, hivatalos programmá is tettetek, majd elkezdsz egy másik csoport ellen uszítani, mondván, hogy ezek se integrálódtak, az a gusztustalan, gyomorforgató, nyomorult és gyalázatos cinizmusnak olyan mélysége, ahova azt hittük, már soha nem jut el újra ez a szerencsétlen ország. Eljutott, eljuttattátok.”* (forrás: HVG.hu)

A felelősség megállapítása ebben e témában nehezen értelmezhető: egyrésztől megjelenik a mindenkori kormány felelőssége, másrészt viszont egy nemzetközi összeesküvés (Soros György, bevándorlás) gondolata is, amelyben a romák ügye és a bevándorlás kérdése összemosódik. A törésvonalak könnyen megállapíthatók ebben a diskurzusban: a roma-szövetséges álláspontot az ellenzéki szereplők és roma aktivisták hangja jelenti, míg a kormány részéről egyfajta negatív értékelés jelenik meg a romákkal szemben.

3. téma: A roma – nem-roma együttélés lehetőségeinek firtatása

A témához 16 cikk tartozik, amelyek leginkább a magyarországi politikai jobboldal véleményét tükrözik. Civil vagy roma szereplők hangjai nem hallhatók ebben a diskurzusban. Habár a kategóriába beválogatott cikkek egymástól különböznek tekintetben, hogy más-más kontextusról szólnak, azért kerültek mégis egy kategóriába, mert mindegyik megszólalás az együttélés szemszögéből közelítik meg az olyan témákat, mint például a migráció, a bűnözés vagy a kultúra.

A témában megszólaló szereplők egy kivételtől eltekintve (egy DK-s ellenzéki politikus) jobboldali vagy szélsőjobboldali politikusok. Roma személyek ismét nem jutottak szóhoz e téma kapcsán a médiában. A 18 megszólaló közül 4 nyíltan romaellenes álláspontot képvisel, 6 marad közömbös a romákkal szemben és 8 megszólaló fejez ki roma-szövetséges álláspontot. A roma-szövetséges hangok ebben az esetben a kormány részéről érkeznek, akik főleg annak a fontosságát hangsúlyozzák, hogy a törekedni kell a békés együttélésre, míg a szélsőjobboldali

hangok ennek az együttélésnek a nehézségeit, sőt, időnként a lehetetlen mivoltát hangsúlyozzák. A kultúra szerepe is előkerül a diskurzusban, kormánypárti politikusok (pl. Kásler Miklós és Czibere Károly) a tradíciók és a történelmileg pozitívan értékelt korábbi helyzetek fontosságát hangsúlyozzák.

Konklúziók

A három téma elemzése során nyilvánvalóvá vált, hogy a romák érdekeit és álláspontját a 2018-as választási évben rendkívül kevesen képviselték mind a politikai életben, mind pedig a médiában. A romákról festett ambivalens, olykor negatív és fenyegető, máskor segítségre szorulóknak és hátrányos helyzetűnek mutatott kép, a romákat kevés ágenciával rendelkező csoportnak mutatja be. A kormány és a mainstream politikai szereplők egyaránt politikai eszközként használják a romák magyarországi helyzetének kérdését, amelyet egyrészt saját sikereik igazolására (ld. 1. téma), másrészt nemzetközi politikát is érintő döntéseik alátámasztására (ld. 2. téma) használnak fel.

Habár a nagyobb publicitást kapott politikusi vélemények olykor elérik a szövetséges és civil szereplők ingerküszöbét, kevés konkrétan a romákat támogató szereplő jelenik meg a médiában.

Függelék

Cím	Dátum	Forrás	Téma
Emmi: több mint háromszáz roma fiatal tanul szakkollégiumban	2018.01.22.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Miniszteri elismeréseket adtak át az önkéntesség, az esélyteremtés és a gyermekvédelem területén dolgozóknak	2018.01.23.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Kísérleti program a leghátrányosabb térségek felzárkózása érdekében	2018.03.06.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Azzal dicsekszik a fideszes államtitkár, hogy tízszer annyi pénzt ölnek a cigánytelepekbe, mint a szocionisták	2018.03.09.	kuruc.info	A kormány sikerei a romák integrációjában
Balog: a romák becsületet és tisztességet szereznek a munkával	2018.03.20.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Fidesz: Soros véleménye köszön vissza a brüsszeli javaslatokban	2018.03.29.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Gál Kinga: azért szapulják Magyarországot, mert nem áll be a sorba	2018.04.12.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Balog: az elmúlt harminc évben ennél jobb feltételei még nem voltak a romák integrációjának	2018.05.11.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Helyettes államtitkár: mintegy 280 tanoda működik az országban	2018.06.06.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Fülöp Attila: 21,8 milliárd forint jut felzárkózási programokra	2018.07.13.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Gulyás Gergely: Amikor az Európai Parlamentből jön a kritika, az nekünk csak népszerűséget hoz	2018.07.27.	Index	A kormány sikerei a romák integrációjában
Sargentini-jelentés - Járóka Livia: az EP hitelét is aláásó, alaptalan vádaskodásokat tartalmaz a jelentés a romákról	2018.09.11.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Kövér: Magyarországnak több tartaléka is van a munkaerőhiány megoldására	2018.10.05.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
OGY - Krónika 2. rész (napirend előtt: felsőoktatás, ápolási díj, illegális bevándorlás)	2018.10.15.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Emmi: Magyarország az uniós átlagnál többet költött oktatásra 2016-ban	2018.10.16.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Bővül a Digitális iskola program	2018.11.16.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
ITM: az uniós források felhasználása			A kormány sikerei a romák integrációjában
Magyarországon a V4-ek között kiemelkedő	2018.11.19.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Novák: a gyermekvállalás segítése lehet a kiút a népesedési válságból	2018.12.06.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
Kásler: a roma és a magyar kultúra kiegészíti egymást	2018.12.10.	MTI	A kormány sikerei a romák integrációjában
"A cigányság ellen uszított Orbán, bocsánatot kell kérnie"	2018.03.02.	HVG	Romák és bevándorlók összehasonlítása

A Fidesz frakcióvezetője megerősítette, hogy Orbán tényleg az avasi romákat hozta fel negatív példaként a bevándorlóveszélyre	2018.03.02.	444.hu	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Balog Zoltán: a migránsok befogadásának vesztesei a romák lehetnek	2018.03.10.	MTI	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Választás 2018 - Gyurcsány: a Fidesz rendszerszerűvé tette a lopást	2018.03.21.	MTI	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Lázár: A romákat sem sikerült integrálni, így a bevándorlókat sem lehet	2018.03.29.	24.hu	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Jávor: Gyomorforgató és gusztustalan, amit Lázár művel	2018.03.29.	HVG	Romák és bevándorlók összehasonlítása
1956-os cigány hősokeket ábrázoló bélyegkisívet bocsátottak ki Budapesten	2018.04.06.	MTI	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Apátfalva: Soros pénzéből építették az utat, de csak a Fidesz, mert jönne az erőszakolós migránsok	2018.04.08.	HVG	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Orbán Viktor barátja árnyékból harcol tovább	2018.04.24.	Index	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Novák Katalin: Magyarország nem támogatja a kohéziós alapokból való magyar részesedés csökkentését	2018.06.21.	MTI	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Szócs Géza: Orbán a pusztta jelenlétével képes megbabonázni az embert	2018.07.17.	24.hu	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Lázár után Pócs hasonlította a cigányokhoz a migránsokat	2018.09.30.	444.hu	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Illegális bevándorlás - Fidesz: a baloldali szövetség a bevándorlás támogatásában ért egyet	2018.02.03.	MTI	Romák és bevándorlók összehasonlítása
Jobbik: Megakadályoztuk a paradicsomlopást	2018.02.15.	HVG	Roma-nem-roma együttélés
Czibere: nemzetstratégiai cél a bizalom helyreállítása romák és nem romák között	2018.02.28.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
Illegális bevándorlás - Balog: mindent el kell utasítani, ami veszélyezteti a biztonságot	2018.03.03.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
Toroczkai László platformot alakítana a Jobbikon belül	2018.05.22.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
Sneider Tamás: Reagálás a tisztújítást követő történésekre	2018.05.23.	kuruc.info	Roma-nem-roma együttélés
Több mint 30 filmet vetítenek a Nemzetközi Cigány Filmfesztiválon	2018.05.24.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
OGY - Krónika 9. rész (toronyházak, napirend után)	2018.06.18.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
Gárdisták, fehér sziget: keményen visszanyúltak a jobbikos gyökerekhez Ásotthalmon	2018.06.24.	HVG	Roma-nem-roma együttélés
Toroczkai: nincs életképes ellenzéki párt Magyarországon	2018.06.25.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
OGY - Krónika 2. rész (kölségvetés)	2018.06.27.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
OGY - Krónika 9. rész (kölségvetés, ülésnap lezárása)	2018.06.28.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
Dúró Dóráék támogatják a szegregációt és szavaztatnának az EU-ból való kilépésről	2018.08.07.	24.hu	Roma-nem-roma együttélés

PolROM — REC-AG-2017 / REC- RDIS-DISC-AG-2017

Németh Zsolt: az európai történelem és a cigányság története szervesen összekapcsolódik	2018.09.18.	MTI	Roma-nem-roma együttélés
Elgázolt egy gyereket, a helyiek nagyon megverték	2018.10.10.	Index	Roma-nem-roma együttélés
Kásler: a roma és a magyar kultúra kiegészíti egymást	2018.12.10.	MTI	Roma-nem-roma együttélés